

Täysistunto

Tiistai 3.5.2016 klo 13.59—17.25

4. Hallituksen esitys eduskunnalle alkolukkolaiksi sekä laiksi ajokorttilain muuttamisesta Hallituksen esitys HE 68/2016 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Keskustelu

16.15 **Kari Kulmala ps:** Arvoisa rouva puhemies! Esitys tukee hallitusohjelman mukaisia säädösten sujuvoittamisen kärkihanketta ja norminpurkua ja on siten pääosin kannatettava. Pieniä muutostarpeita on kuitenkin havaittavissa.

Rattijuopumus on tieliikenteen syöpä. Rattijuopumusten ennaltaestäminen on siten tärkeää liikenneturvallisuustyötä ja yleisesti kuljettajien keskuudessa hyväksyttävää. Viime vuonna rattijuopumuksesta epäiltiin noin 18 000:ta moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajaa.

Hallituksen näkemyksen mukaan alkolukko on yksi tärkeä väline rattijuopumusrikoksia vähentävässä työssä. Nykyisessä lainsäädännössä alkolukko määrittää laitteen, joka mittaa kuljettajan uloshengitysilman alkoholipitoisuuden ja tarvittaessa estää ajoneuvon käynnistymisen. Alkolukko vaatii kuljettajalta puhalluksen satunnaisesti myös ajon aikana. Alkolukkotekniikka kehittyy, ja koko ajan uusia, vaihtoehtoisia laitemalleja kehitetään, ja hyvä niin, koska alkolukkoa on edelleen mahdollista varsin helposti huijata. Mikään ei ole niin viisas kuin ihminen.

Alkolukko on vaihtoehto rattijuopumukseen syyllistyneen ajokiellolle. Alkolukolla valvotun ajo-oikeuden voi nykyisen lain mukaan saada vakinaisesti Suomessa asuva henkilö, joka on syyllistynyt alkoholin käyttöön perustuvaan rattijuopumukseen ja jota ei ole muusta syystä, esimerkiksi törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta, määrätty ajokieltoon. Henkilöllä on oltava oikeus kuljettaa henkilö-, paketti-, kuorma- tai linja-autoa taikka traktoria. Alkolukko voidaan asentaa yhteen tai vaikka kaikkiin ajoneuvoihin, jotka ovat valvottavan käytössä.

Alkolukolla valvotussa ajo-oikeudessa oleva kuljettaja saa alkolukon lisäksi niin sanotun alkolukkoajokortin, jonka on oltava ajossa mukana kuten aikaisemmin tavallisenkin ajokortin. Alkolukon käyttöä koskeva vaatimus ilmenee ajokorttiin merkitystä kansallisesta erityisehdosta 111. Lisäksi ajokorttirekisteriin merkitään sen ajoneuvon tai ajoneuvojen rekisteritunnus, joita valvottava saa kuljettaa. Tuomioistuin voi asettaa alkolukolla valvottavalle kuljettajalle koetusajan, jonka pituus on vähintään vuosi ja enintään 3 vuotta. Val-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2016 vp

votun ajo-oikeuden keskimääräinen kesto Suomessa on noin 17 kuukautta, mutta esimerkiksi Ruotsissa nämä ajokiellet ovat pidempiä.

Kuljettajan on käytettävä alkolukkoa koko koetusajan ja maksettava kaikki laitteen kustannukset, jotka ovat tämän esityksen mukaan noin 110—160 euroa kuukaudessa. Alkolukon voi myös vuokrata valvotun ajo-oikeuden ajaksi. Tällöin laitteen hinta on ensimmäisenä vuotena noin 200 euroa kuukaudessa, toisena vuotena noin 160 euroa kuukaudessa ja kolmantena vuotena noin 120 euroa kuukaudessa. Vuokraus sisältää käyttötietojen purun ja kalibroinnin.

Tässä kohtaa on lain ensimmäinen epäkohta: Alkolukkoa ei ole mahdollista hankkia, ellei ole rahaa. Sen saaminen ei ole itsestäänselvyys eikä tasapuolisuusperiaatteen mukaista. Se, jolla ei ole rahaa, jää ajokieltoon, ja se, jolla on rahaa, jatkaa ajoa, ellei syyllisty muihin rikkomuksiin. Alkolukon käyttöön pitäisi olla mahdollisuus jokaisella myös käytännössä varallisuudesta riippumatta. Yksi vaihtoehto olisi, että tietyn perusmaksun jälkeen jokin taho maksaisi yli menevän osan alkolukon hinnasta, asennuksesta ja kustannuksista. Onhan kuitenkin vuonna 2013 Liikenteen turvallisuusviraston tutkimuksessa todettu, että alkolukoista purettujen käyttötietojen perusteella valvotun ajo-oikeuden laitteet ovat estäneet yli 12 000 rattijuopumusta ja yli 40 000 kertaa alkoholia maistelleen kuljettajan ajon. Kyse ei ole ihan pienestä liikennemäärästä.

Mielestäni erityisen tärkeä seikka on, että esityksen mukaan valvottu ajo-oikeus peruutetaan, jos valvottava ilman hyväksyttävää syytä rikkoo valvottuun ajo-oikeuteen sisältyvää rajoitusta, laiminlyö valvottuun ajo-oikeuteen kuuluvan velvollisuuden tai tekee tai yrittää tehdä alkolukon toimintakyvyttömäksi. Valvottava ei saa myöskään kuljettaa muuta ajoneuvoa kuin sellaista, johon on asennettu alkolukko. Alkolukolla valvottu ajo-oikeus on peruutettava myös silloin, jos kuljettaja syyllistyy alkolukko-ohjelman aikana törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, rattijuopumukseen tai törkeään rattijuopumukseen. Valvottu ajo-oikeus on myös peruutettava, jos valvottava sitä pyytää.

Arvoisa rouva puhemies! Alkolukko oikein käytettynä vähentää tehokkaasti rattijuopumuksia. Rattijuopumuksesta kiinni jääneistä kuljettajista noin 30 prosenttia uusii tekonsa. Edellä mainitun tutkimuksen perusteella suurin osa kuljettajista koki alkolukon vaikuttaneen vähentävästi heidän alkoholinkäyttöön ja estäneen uuden rattijuopumuksen. Alkolukolainsäädännön uudistamisen tavoitteena on poistaa lainsäädäntöä rasittavaa tulkinvaraisuutta ja puutteellisuksia sekä saattaa alkolukkoja koskeva lainsäädäntö johdonmukaisemmaksi kokonaisuudeksi. Mikäli tämä onnistuu esityksen mukaisesti, on se meidän kaikkien etu.

Eduskunnassa huhtikuussa 2012 hyväksytyn liikennepoliittisen selonteon mukaan vastuuttomaan liikennekäyttäytymiseen ja päihteidenkäyttöön liikenteessä puututaan tiukemmin muun muassa laajentamalla alkolukon käyttöä sekä tehostamalla alkoholiongelmaisille tarjottuja hoito- ja tukitoimia. Nämä toimet eivät mielestäni kuitenkaan riitä vaan tarvitaan myös ajoneuvon konfiskaatiota ongelmarattijuopoilta entistä useammin ja maanlaajuisesti tasapuolisemmin. Tällä hetkellä näin ei ole.

16.21 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Edellisellä eduskuntakaudella lakivaliokunta käsitteli kansalaisaloitteen rattijuopumuksen tuomioiden koventamisesta, ja silloin valiokunta käsittelyssään hyväksyi lausumia liittyen tähän asiaan. Yksi lausuma kuului, että eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy kiireellisesti toimiin alkolukon käytön lisäämiseksi, ja nyt tämä esitys on yksi lausumasta seuraava toimi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2016 vp

Tällä hallituksen esityksellä esitetään säädettäväksi alkolukkolaki. Siinä esitetään muun muassa alkolukkotoimijoille uutta ilmoitusmenettelyä viranomaisvalvonnan mahdollistamiseksi, ja tämä ilmoitus olisi edellytys alkolukkojen markkinoillepääsyn kannalta. Tässä laissa säädetään myös alkolukon mallin hyväksynnästä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Lakiin liittyy myös tietysti se, että mikäli alkolukossa havaitaan ongelmia liikenneturvallisuutta heikentävästi — jos siinä olisi virheitä tai puutteita — niin sen kyseisen mallin hyväksyntä olisi mahdollista peruuttaa välittömästi.

On hyvä asia, että me keskustelemme alkolukosta ja sen käyttö myös yleistyisi. Kun meillä ei Suomessa ole ollenkaan alkolukon valmistajia, niin ehkäpä tässä olisikin hyvä idea myös miettiä, kuinka me voisimme omassa maassa kehittää näitä malleja. Kun me olemme tekninen ja taitava maa juuri näissä asioissa, niin tässä voisi olla yksi hyvä idea, jota voisimme sitten viedä maailmalle.

Kaikki toimet rattijuopumusten estämiseksi ennalta ja jokaisen uhrin pelastumiseksi rattijuopon alta ovat kannatettavia toimia, ja siinäkin mielessä alkolukkoasia on hyvin tärkeä asia saattaa maaliinsa.

16.23 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Alkoholi on tieliikenteen suurimpia onnettomuusriskejä lisääviä tekijöitä. Viime vuosina noin joka viidennessä kuolemaan johtaneessa liikenneonnettomuudessa oli ollut osallisena päihtynyt kuljettaja. Ja kun vielä tiedetään, että rattijuoppo usein toistaa tekonsa, niin kyse on todella vakavasta asiasta. Päih-teiden käytöstä johtuvia onnettomuuksia pyritään vähentämään paitsi liikennevalvonnalla myös valistuksella ja kampanjoinnilla. Vaikka kekseliäimmät pystyvätkin kiertämään alkolukon, niin alkolukko on tehokas tekninen väline rattijuopumusten ennaltaehkäisemisessä, ja niiden käyttö onkin yleistynyt Euroopassa.

Hallituksen esityksen tavoitteena on rattijuopumusten ennaltaestämisen lisäksi poistaa nykysäännöksiä rasittavaa tulkinnanvaraisuutta ja puutteellisuuksia sekä parantaa henkilötietojen suojaa. Lisäksi muutoksen tavoitteena on laskea alkolukko-ohjelman hintaa ja lisätä alkolukon käyttöä ajokiellon vaihtoehtona. Hinta ratkaiseekin alkolukon yleistymisen muidenkin kuin vain varakkaiden keskuudessa. Laki kattaisi alkolukolla valvotussa ajo-oikeudessa käytettävän alkolukon, niin sanotun terveysperusteisen alkolukon sekä koulu- ja päivähoitokuljetuksissa käytetyn alkolukon hyväksynnän, asennuksen, huollon ja käytön.

Rouva puhemies! Tällä hetkellä alkolukkoa koskevaa sääntelyä on neljässä eri lakikonaisuudessa. Lakiesitys tukee hallituksen normien purun kärkihanketta, sillä lakimuutoksella on tarkoitus selkeyttää sääntelyä sekä vähentää hallinnollista taakkaa.

16.25 Maria Guzenina sd: Arvoisa puhemies! Rattijuoppouden suitsimisessa pitää käyttää kaikki mahdolliset keinot hyväksi. Alkolukon käytön yleistymisellä voidaan ennaltaehkäistä rattijuopumusrikkomuksia ja todennäköisesti myös ajoneuvon kuljettamisia ajo-oikeudetta. Alkolukkojen käyttö edistää kyllä hyvin selkeästi tieliikenteen turvallisuutta. Tieliikennekuolemista yhä noin viidesosa aiheutuu rattijuopumusonnettomuuksista. Henkien pelastamisen lisäksi alkolukolla on myös sellaisia positiivisia vaikutuksia, kuten helmikuussa 2013 Trafín julkaisemasta selvityksestä käy ilmi, että alkolukon käyttäjistä kolmasosa ilmoitti säilyttäneensä työpaikkansa alkolukon ansiosta. Eli erittäin kannatettava ja hyvä asia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2016 vp

16.26 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! Samat keinot rattijuoppouden torjunnassa eivät sovellu kaikille rattijuopaille, koska päihteiden käyttäjiä on eriasteisia. Rattijuopot voidaankin jakaa karkeasti kolmeen ryhmään.

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat nuoret ja ensikertalaiset, jotka nauttivat ajaessaankin alkoholia riskirajoilla eli noin 0,5 promillen tietämissä. Erityisesti nuorilla kuljettajilla alkoholi on liikenteessä suuri riskitekijä. Tämän ryhmän kuljettajien ennalta estävänä keinona toimii tutkimustenkin mukaan parhaiten Ruotsin ja Norjan mukainen promillerajan laskeminen sekä valistus. Promillerajan laskulla 0,2 promilleen kuljettajien keskimääräinen humalatila laskee. Tämä parantaa liikenneturvallisuutta samaan tapaan kuin liikenteen keskinopeuksien laskeminen.

Toiseen ryhmään kuuluvat ottavat usein tietoisia riskejä päihtyneenä ajamisessa, ja he jäävät kiinni tilastollisina uhreina niin sanotun laskuvirheen, väärin kalibroidun henkilökohtaisen alkoholimittarin, ilmoituksen tai liikenneonnettomuuden seurauksena. Tähän ryhmään kuuluville alkolukon vaikutus on tehokas, koska he ovat usein työssä olevia ja työssään autoa tarvitsevia henkilöitä.

Kolmanteen eli ongelmallisimpaan ryhmään kuuluvien elämänhallinta ja alkoholinkäyttö eivät ole enää minkäänlaisessa kontrollissa. He ajavat autollaan päivittäin humalassa. Henkilöt eivät tarvitse ajaakseen ajokorttia eivätkä ajoneuvossa välttämättä edes rekisterikilpeä. He eivät välitä myöskään pidennetyistä ajokielloista. Alkolukkoa he eivät hanki, koska heillä ei ole ajokorttia. Tähän ryhmään ei vaikuta promillerajan laskemineenkaan. Ajoneuvon takavarikoinnin lisäksi ainoastaan vankeusrangaistus estää heitä ajamasta. Vankeusrangaistus on kallis järjestelmä yhteiskunnalle ja joissakin tapauksissa myös yksilöille. Tämänkin vuoksi halvin ja tehokkain keino lisätä liikenneturvallisuutta ja vähentää rattijuopumuksia on takavarikoida heiltä ajoneuvo.

16.28 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kulmala ansiokkaasti tässä selvitti alkolukkoon ja rattijuoppouteen liittyviä ongelmakohtia.

Itse muun muassa eilen viimeksi kuljetin alkolukolla varustettua autoa. En tosin ollut rattijuoppo eilenkään, mutta miettin, että tässä yhteydessä olisi syytä tarkistella varmaan, voisiko alkolukko olla esimerkiksi uusissa autoissa pakollinen laite. Täällä on esitetty kustannus alkolukosta: jos se tulisi noin 100 000 autoon vuodessa — minkä verran Suomessa uusia autoja myydään — niin uskoisin, että laitteen hinta ei enää muodostuisi ongelmaksi. Tänä päivänä jo muutamissa automerkeissä on valmiiksi asennettu alkolukko, eikä se siinä auton hinnassa näy mitään. Joitakin vuosia sitten, kun taksialalle tuli alkolukko pakolliseksi koulukyytien yhteydessä, alkolukkojen hinnat olivat noin tuhannen euroa asennettuna. Uskoisin, että jos kaiken kaikkiaan 100 000 alkolukkoa vuositasolla uusiin autoihin asennetaan, niin hinta on aivan toista luokkaa ja alaspäin.

Tämä laite sinällensä on yksinkertainen, ja suomalainen laitevalmistaja varmaan löytyy, kunhan vain löytyy markkinoita, ja tuollainen 100 000 laitteen markkinabisnes varmaan saattaisi jotain tahoja kiinnostaakin.

16.29 Arja Juvonen ps: Rouva puhemies! Todellakin, alkoholi aiheuttaa paljon onnettomuuksia. Tuossa juuri ennen vappua tulikin julkisuuteen tieto, että viime vuonna menehtyi 49 ihmistä ja joka viidennessä kuolonkolarissa alkoholi on mukana ja tässä on havaittavissa pienen kasvua. Toki siellä liikenteessä ei ainoastaan se alkoholi vaan myös lääkkeet ovat yksi tekijä. Alkolukko ei varmaankaan niitä lääkkeitä sitten siitä henkilöstä pysty löy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2016 vp

tämään. Mutta kyllä meillä on paljon semmoisia asioita, jotka pitäisi saada kuntoon Suomessa.

En tiedä, minkä näköinen se alkolukkolaite on, en ole koskaan sitä nähnyt, eli ei se varmaan hirveän yleinen kyllä ole. Mutta toivoisin kyllä, että tämän lakiesityksen myötä tämä laite nyt sitten lisääntyisi ja saisimme edes sillä sitten jonkunlaista suojaa ja turvaa tuonne liikenteeseen. Jokaisen alkoholin takia uhriksi joutuneen ihmisen kohdalla se tilanne on katastrofaalinen niin uhrille kuin hänen omaisilleen ja läheisille myös.

16.31 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! Poliisilla on mielestäni mahdollisuus kehittää työprosessejaan rattijuopumustapauksissa ja siten tehostaa merkittävästi työtään. Tällä hetkellä poliisilla kuluu työaikaa rattijuopumusten käsittelyssä, erityisesti tekopaidan ja poliisi-aseman välisen ajomatkan suhteen. Tarkkuusalkoholimittarit ja toimivat tietoliikenneyhteydet on saatava pikaisesti poliisiautoihin. Tällöin poliisin työaika ei kulu maantiellä rattijuoppojen kuljettamiseen ja tietokoneen etsintään.

Myös esitutinnan resurssipula ja ruuhkaisuus pidentävät tutkinta-aikaa joskus kohtuuttomasti. Lainsäädäntö tulisi muuttaa työprosesseja tukevaksi ja tietoliikenneaikakauteen soveltuvaksi.

Erityisesti työprosessien nopeuttamiseksi poliisilla tulisi olla oikeus kirjoittaa rangaistusvaatimus suoraan tien päällä rattijuopumustapauksessa silloin, kun näyttö on kiistaton. Tällöin vain jälkinauttimistapaukset ja 1,2 promillea ylittävät sekä toistuvasti tekoihin syyllistyneet rattijuopumustapaukset menisivät edelleen täydelliseen esitutkintaan sekä tuomioistuimien ratkaistaviksi. Rattijuopumustapauksissa tien päällä tapahtuva pikakäsittely vapauttaisi kenttäpoliisin työpanosta muuhun liikennevalvontaan sekä järjestyksenpitoon. Samaan aikaan poliisin tutkintahenkilöstö voisi keskittyä muiden rikosten tutkintaan. Tällainen työprosessien kehittäminen säästäisi yhteiskunnan ja samalla veronmaksajien varoja. Säästöä syntyisi erityisesti syyttäjä- ja tuomioistuin käsittelyissä. Tarkkuusalkoholimittarit olisi hankittava myös kaikkiin suurimpiin poliisiveeneisiin.

16.32 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Rattijuoppo kokee usein suurta häpeää, ja syystäkin, mutta samalla häpeää rattijuopon perhekin. Tällä alkolukolla voitaisiin poistaa tiettyä häpeää, varsinkin lapsilta, jos se isä on tehnyt yhden virheen, vähän niin kuin puolivahingossa, eikä pääsekään lasta viemään harrastuksiin. Tämä alkolukko pystyisi mahdollistamaan, että hän voisikin viedä lapsen tulevaisuudessakin harrastuksiin, kun kortti pysyy toisen muotoisena, eikä lasten tarvitsisi kokea häpeää, kun isä ei voikaan viedä — äkkiä lapset alkavat kiusata toisiaan.

Mitä tähän hintaan sitten tulee, niin jos uusiin autoihin, näihin miljooniin autoihin, asennettaisiin alkolukko, niin se tuskin olisi iso kustannus enää. Kun ajatellaan, että ennen ilmastointikin oli lisävaruste ja sitä pidettiin kalliina ja nykypäivänä se on ihan yleinen jokaisessa autossa ja on harvinaisuus, ettei sitä ole, niin tulevaisuudessa todennäköisesti tämä alkolukkokin tulee olemaan jokaisessa autossa.

16.33 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Juvonen poistui juuri salista, mutta hän kysyi, minkälainen laite on alkolukko. Meistä aika moni on tuolla liikenteessä päässyt poliisin ratsian yhteydessä puhaltamaan vastaavantyyppiseen laitteeseen. Niitä on toki muitakin laitteita kuin poliisiautoissa olevat. Laite on samanlainen kuin mitä poliisilla tuolla liikenteessä, puhalletaan siihen noin 3 sekunnin puhallus, ja se tunnistaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2016 vp

hengitysilmassa olevan alkoholin määrän, ja siitä välittyy tieto joko johdinta pitkin taikka langattomana autoon, missä on magneettilukko starttimoottorissa. Tämän laitteen asentaminen autoon kestää noin vajaan tunnin — tunnin verran ammattilaiselta — ja itse laite ei kyllä todellakaan tänä päivänä ole kovin kallis. Näitä vastaavanlaisia puhallettavia laitteitaahan löytyy huoltoasemilta, ne eivät tietenkään ole tarkkuudeltaan aivan samaa luokkaa, mutta nykytekniikalla varmaan pystytään laittamaan niin, että luotettava tarkkuus näistä laitteista löytyy. Ei ole kustannuskysymys missään nimessä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.